

Jutrzenka

Bądź z serca pozdrowiona ojczysta święta mowo!

DLA MOŁDAWII – PENTRU MOLDOVA
nowy etap w dialogu polsko-mołdawskim

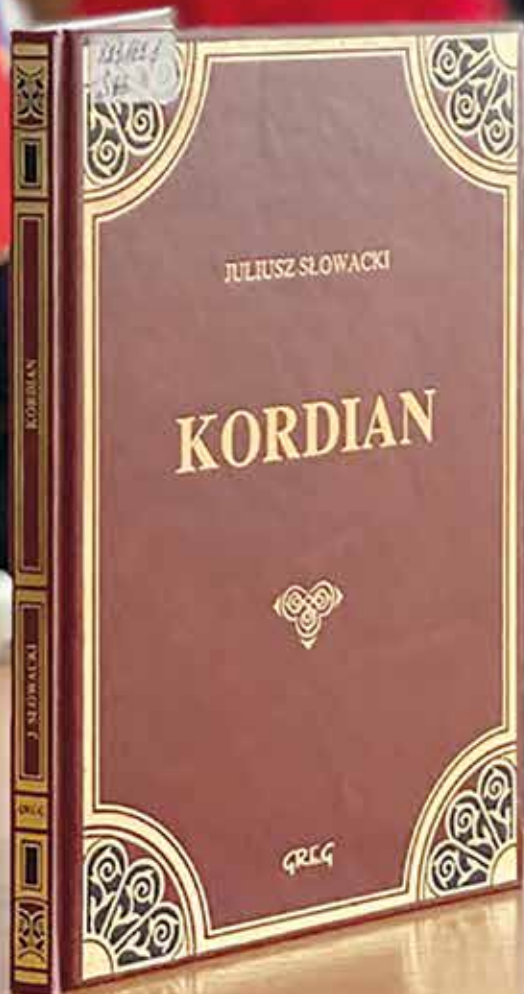
s. 4

**JUBILEUSZ 20-LECIA TOWARZYSTWA
KULTURY POLSKIEJ „JASNA GÓRA”**

s. 10-15

„OPIEKUN MIEJSC PAMIĘCI NARODOWEJ”
medal dla TKP „Jasna Góra”

s. 14

**NARODOWE
CZYTANIE
2024**

s. 8-9

W ramach Narodowego Programu „Konsolidacja stosunków międzyetnicznych w Republice Mołdawii w kontekście integracji europejskiej” (CRIn), w różnych miejscowościach kraju odbywają się festyny i koncerty, w których aktywny udział biorą polonijne zespoły artystyczne promując kulturę polską.

■ Zespół „Styrczańskie Dzwoneczki” (Głodiany) wykonał polskie i mołdawskie tańce podczas uroczystości odpustowej w ukraińskiej wiosce Nagoriany na północy Mołdawii, 28 sierpnia 2024 r.

■ Zespół „Krakowiaczki” z Kiszyniowa prezentował kulturę polską na uroczystości w Gagauzji z okazji 235-lecia miasta Komrat, 18 sierpnia 2024 r.

nr 9 [285] 2024 r.

**Miesięcznik z dodatkiem
AFISZ POLSKO-MOŁDAWSKI**

Ukazuje się od listopada 1996 r.
Zarejestrowany 2 maja 2007 r.
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Republiki Mołdawii

Adres do korespondencji:
Redakcja „Jutrzenki”
skr. poczt. 983
MD-3101 Bălți MOLDOVA
e-mail:
redakcja.jutrzenka@gmail.com

www.jutrzenka.md

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo redagowania i skracania nadesłanych tekstów, także odmowy publikacji bez podania przyczyny. Nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń. Poglądy i opinie zawarte w artykułach mogą być niezgodne ze stanowiskiem redakcji.

Redaktor naczelny
Helena Usowa

Zespół redakcyjny:
Wanda Burek
Elena Dudari
Anna Gaydamowicz-Mazur
Ala Klimowicz
Stefan Ladryk
Zofia Nieczaj
Lucyna Otwinowska
Anna Plutecka
Elena Pumnea
Tatiana Zalewska

Współpraca:
Natalia Barwicka
Anna Dubiel
Alina Kovalenko
Aleksy Ladryk
Lucia Țurcanu

Redaktor strony internetowej
Małgorzata Kiryłłowa

Druk: Logo-Design, Chișinău

ISSN 1857-324X

W NUMERZE

- **Wiadomości:**
 - Organizacje etnokulturowe wspierają integrację europejską Mołdawii 4
 - Wizyta premiera Donalda Tuska w Mołdawii 5
 - Dla Mołdawii – Pentru Moldova 6
- **Na drodze partnerstwa:**
 - Wizyta delegacji mołdawskich służb ratowniczych w sandomierskiej komendzie 7
 - Przekazanie sprzętu pożarniczego z Polski straży pożarnej w Ștefan Vodă 7
- **Temat z okładki:** Narodowe czytanie 8
- **Wydarzenia:** Jubileusz 20-lecia naddniestrzańskiego Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra” 10
- **Aktualności:** Pomoc dla powodzian w Polsce 16

- **Mozaika wakacyjna:** Śladami wielkich Polaków 17
- **Newsy dla Polonii:** Znamy zwycięzcę quizu o Smoku Wawelskim! 18
- **Smacznego!**
 - Polskie regionalne ciasta. Tort gdański 18
 - Książka „Smaki Gdańska” 19
- **Uczymy się polskiego** 20
- **Klub Mądrej Sówki** 21
- **Zakočaj się w Polsce:** Gdańsk 22

ZDJEKIE NA OKŁADCE:

Narodowe Czytanie 2024 w liceum, organizowane przez Bibliotekę im. Adama Mickiewicza w Kiszyniowie

Projekt finansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu pn. Polonia i Polacy za granicą 2023 ogłoszonego przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ani Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego

Этнокультурные организации поддержали евроинтеграцию Молдовы

W lipcu 2024 roku Agencja ds. Stosunków Międzyetnicznych uruchomiła Narodowy Program „Konsolidacja stosunków międzyetnicznych w Republice Mołdawii w kontekście integracji europejskiej” (CRIn). Podczas prezentacji programu ponad 20 liderów organizacji etnokulturowych podpisało się pod apelem do społeczności etnicznych w Mołdawii, w którym wyrazili poparcie dla przystąpienia kraju do Unii Europejskiej i wezwali siły polityczne i społeczeństwo obywatelskie do aktywnej współpracy w tym kierunku.

Агентство межэтнических отношений запустило Национальную программу «КОНСОЛИДАЦИЯ МЕЖЭТНИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В МОЛДОВЕ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ» (CRIn). В ходе презентации программы более 20 лидеров этнокультурных организаций подписали обращение к этническим сообществам Молдовы, в котором выразили поддержку вступлению страны в Европейский Союз и призвали политические силы и гражданское общество к активному сотрудничеству в этом направлении.

Национальная программа «Консолидация межэтнических отношений в Республике Молдова в контексте европейской интеграции» создана и реализуется Агентством межэтнических отношений совместно с этнокультурными организациями при поддержке Правительства Республики Молдова, центральных и местных органов публичной власти. Программа предусматривает проведение информационных и культурно-художественных мероприятий для поощрения межкультурного диалога между различными этническими сообществами под эгидой официального девиза Европейского Союза – «Единство в многообразии».

Программа будет проходить в населенных пунктах страны с преимущественным проживанием национальных мень-

шинств и включает в себя два компонента:

– информационно-образовательные мероприятия «Европа в моем селе», в ходе которых будут представлены возможности европейской интеграции и передовой опыт внедрения проектов;

– совместные культурные мероприятия «Моя любовь – Молдова» с участием местных и региональных творческих коллективов разных этносов.

Лидеры этнокультурных организаций считают, что Европейский Союз является примером мирного сосуществования и взаимного уважения между различными этническими группами, поэтому интеграция будет способствовать политике защиты и продвижения мультикультурного разнообразия в Республике Молдова, обеспечит доступ к структурным фондам и европейским программам, посвященным культуре, образованию и развитию сообщества.

В обращении отмечается, что европейская интеграция улучшит защиту прав этнических меньшинств, закрепив в национальном законодательстве ценности и стандарты ЕС в области верховенства закона, прав человека и борьбы с дискриминацией и другими формами нетерпимости.

www.ari.gov.md

Wizyta premiera Donalda Tuska w Mołdawii

Polska i Mołdawia mają wspólne cele i interesy, a razem mogą osiągnąć bardzo wiele. Na początku września br. premier Donald Tusk odwiedził Kiszyniów, gdzie spotkał się z prezydentem Maią Sandu i premierem Dorinem Receanem. Wystąpił także w Parlamencie Mołdawii, gdzie wygłosił przemówienie, częściowo także w języku rumuńskim.

Oficjalna wizyta premiera Polski Donalda Tuska w Kiszyniowie w dniu 4 września 2024 r. stanowi ważny moment we wzmacnianiu stosunków dwustronnych między Republiką Mołdawii a Polską, zwłaszcza w kontekście wspierania europejskiej ścieżki Mołdawii. Przemówienie Tuska w mołdawskim parlamencie podkreśliło zdecydowane zaangażowanie Polski we wspieranie europejskiej drogi Mołdawii, wykorzystując jako przykład doświadczenia Polski jako członka Unii Europejskiej.

Polska, zaufany partner Mołdawii, wielokrotnie podkreślała swoje bezwarunkowe poparcie dla europejskich aspiracji Kiszyniowa. Tusk potwierdził to zobowiązanie, stwierdzając, że Polska będzie wspierać Republikę Mołdawii w procesie integracji europejskiej tak długo, jak długo Mołdawia będzie wyrażać takie pragnienie. Warto zauważyć, że historycznie Polska była jednym z promotorów ekspansji UE w Europie Wschodniej, postrzegając ten proces jako sposób na stabilizację regionu i wzmocnienie demokracji.

Relacje między Polską a Republiką Mołdawii wykraczają poza politykę. Dwustronna współpraca gospodarcza jest silna, co zostało podkreślone przez Przewodniczącego Parlamentu Igora Grosu, który wspominał o wsparciu oferowanym mołdawskim rolnikom i winiarzom. Eksport mołdawskiego wina

i owoców na polski rynek odzwierciedla konkretną współpracę, która przynosi wymierne korzyści mołdawskiej gospodarce. Takie partnerstwa gospodarcze są ważne nie tylko dla rozwoju stosunków handlowych, ale także dla wzmocnienia poczucia solidarności i wzajemnego wsparcia między oboma państwami.

Przemówienie Donalda Tuska ma wielką wartość symboliczną dla Republiki Mołdawii. Jego oświadczenie dotyczące „historycznego wyboru” Polski sprzed dwóch dekad, kiedy to przystąpiła ona do Unii Europejskiej, stanowi jasny przekaz dla mołdawskich przywódców i obywateli – integracja europejska to nie tylko opcja polityczna, ale narodowy projekt, który może radykalnie zmienić codzienne życie obywateli. Polska skorzystała na inwestycjach, dostępie do jednolitego rynku europejskiego i wzmocnieniu rządów prawa – wszystkie te elementy mogą zostać powtórzone w Mołdawii po zakończeniu procesu akcesyjnego.

Ponadto wsparcie Polski pojawia się w krytycznym momencie dla Republiki Mołdawii, kiedy napięcia geopolityczne i wewnętrzne słabości wymagają jednolitego podejścia i zdecydowanego zaangażowania w europejskie wartości i standardy. Tusk podkreślił, że Mołdawia musi pozostać niezależna, bezpieczna i suwerenna, co stanowi zaważone odniesienie do wy-

zwań stojących przed Mołdawią ze strony podmiotów zewnętrznych, które chcą podważyć jej europejską trajektorię.

Wizyta Donalda Tuska i jego wypowiedzi potwierdzają, że Republika Mołdawii nie jest osamotniona na drodze do integracji europejskiej. Polska, kraj, który przeszedł podobny proces, jest wzorem sukcesu dla Mołdawii, a jej doświadczenie może służyć jako wytyczne dla niezbędnych reform. Wzmacniając stosunki dwustronne z Polską i innymi państwami członkowskimi UE, Kiszyniów zapewnia sobie solidną bazę wsparcia zewnętrznego, która może przyspieszyć jego przystąpienie do UE.

Co więcej, wsparcie polityczne i gospodarcze Polski przyczynia się do wewnętrznej stabilności Mołdawii, zwłaszcza w sektorach takich jak rolnictwo, gdzie eksport na rynki europejskie stanowi istotną dziedzinę życia dla lokalnych producentów. Stabilność ta jest niezbędna do utrzymania proeuropejskiego kursu w złożonym kontekście regionalnym.

Wizyta Donalda Tuska i konsekwentne wsparcie Polski budują zaufanie do Republiki Mołdawii na drodze integracji europejskiej. Przekaz był jasny: Mołdawia ma wiarygodnego partnera w Polsce, a sukces europejski jest osiągalnym celem przy woli politycznej i solidnym wsparciu zewnętrznym.

www.pentrumoldova.md

Dla Mołdawii – pentru Moldova

Fundacja Warsaw Enterprise Institute rozpoczęła współpracę z partnerami z Mołdawii w ramach projektu „Dla Mołdawii – Pentru Moldova”.

We współpracy z trzema partnerami z Mołdawii: Centrum Rozwoju i Przedsiębiorczości Polska-Mołdawia, Startup Moldova i Foreign Policy Association of Moldova (APE), Fundacja Warsaw Enterprise Institute ma na celu stworzenie nowego etapu w dialogu polsko-mołdawskim, służącego współpracy dwustronnej i wzmocnieniu więzi gospodarczych.

Celem projektu „Dla Mołdawii – Pentru Moldova” jest powołanie platformy dialogu polsko-mołdawskiego, która będzie służyła współpracy dwustronnej w najbardziej perspektywicznych obszarach oraz promocji polskich działań pomocowych. Polska polityka wschodnia w ostatnich dwóch latach z oczywistych względów koncentrowała się na wspieraniu Ukrainy. Kolejnym państwem regionu postsowieckiego, które jednoznacznie deklaruje kurs prozachodni, jest Mołdawia.

W ramach tego projektu Warsaw Enterprise Institute chce przyczynić się do zainicjowania wiarygodnego dialogu eksperckiego, który będzie wzmocniony doświadczeniem dotychczasowego zaangażowania Polski w Mołdawię i na rzecz Mołdawii. W ten sposób wzmocnić będzie wizerunek Polski jako kraju nowoczesnego, kreatywnego i innowacyjnego, a zarazem dzielącego się swoimi doświadczeniami transformacyjnymi, co jest szczególnie istotne w obliczu rozpoczęcia przez Mołdawię negocjacji akcesyjnych z UE.

Na stronie internetowej projektu www.pentrumoldova.md możecie przeczytać m.in.:

BIALYSTOK NAWIAZUJE WSPÓŁPRACĘ Z MOŁDAWSKIM MIASTEM BIELCE

Umowę o współpracy podpisali 21 czerwca 2024 r. w Białymstoku prezydent miasta Tadeusz Truskolaski i burmistrz Bielic Aleksandr Petkov. Białystok i Bielic współpracowały już przed podpisaniem umowy. Prezydent Truskolaski powiedział, że „Ta kooperacja była, jest i mam nadzieję będzie bardzo żywa”.

Burmistrz Bielic Aleksandr Petkov liczy, że Bielic wezmą przykład z Białegostoku w kwestii rozwoju infrastruktury i wykorzystania środków unijnych.

Według umowy współpraca obejmie następujące dziedziny:

- Gospodarkę, transport i infrastrukturę
- Ochronę środowiska
- Sport, turystykę, kulturę, edukację
- Współpracy młodzieży
- Pomoc socjalną i społeczną politykę miasta
- Administrację publiczną i bezpieczeństwo. ■

CZY MOŁDAWSKIE MALINY I ŚLIWKI ZASTĄPIĄ POLSKIE OWOCE?

Republika Mołdawii zwiększyła eksport malin o ponad 40% w ciągu ostatniego roku. W 2023 r. z Mołdawii wyeksportowano 709 ton malin, w 2024 r. liczba ta osiągnęła 1 004 tony. W tym roku ponad 96% wyeksportowanych malin z Mołdawii trafiło do Polski.

„Obecnie ponad 65% całego mołdawskiego eksportu trafia do UE. Przedsiębiorcy będą nadal wspierani w rozwijaniu i zdobywaniu nowych rynków” – poinformowało Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego i Cyfryzacji.

Maliny to nie jedyne owoce, które Mołdawia licznie eksportuje do UE, w tym Polski. W 2023 r. 25% śliwek sprowadzanych do UE pochodziło właśnie z Mołdawii. W 2023 roku Mołdawia wyeksportowała do UE rekordowe 60 tysięcy ton śliwek. Koszty produkcji śliwek w Mołdawii są dużo niższe niż w Polsce, co w zeszłym roku przyczyniło się do spadku cen. Obecnie to Niemcy są największymi odbiorcami mołdawskich śliwek. ■

Wizyta delegacji mołdawskich służb ratowniczych w sandomierskiej komendzie

W lipcu 2024 r. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sandomierzu gościła przedstawicieli władz samorządowych i służb ratunkowych regionu Stefan Vodă i Glodeni z Mołdawii.

6-osobowa delegacja z Mołdawii gościła na terenie powiatu sandomierskiego w ramach projektu „Wisła – Nistru – Prut. Samorzady wspierają międzysektorowe part-

nerstwa na rzecz bezpieczeństwa oraz służby ratunkowe działające w sąsiedztwie dużych rzek” w ramach programu „Polska pomoc rozwojowa”.

Spotkanie rozpoczęło się od przedstawienia zasad funkcjonowania systemu ratowniczo-gaśniczego, następnie goście zapoznali się z wyposażeniem Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej z uwzględ-

nieniem ratownictwa wodnego i działań przeciwpowodziowych.

Dzięki uprzejmości Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Oddział Sandomierz goście mieli okazję zobaczyć działanie służby przeciwpowodziowej w Sandomierzu oraz zmodernizowane wały przeciwpowodziowe.

www.gov.pl

Zdjęcie: Archiwum KP PSP Sandomierz

Przekazanie sprzętu pożarniczego z Polski straży pożarnej w Ștefan Vodă

W ramach realizacji projektu „Polska Pomoc” Ministerstwa Spraw Zagranicznych, 13 września 2024 r. dla straży pożarnej w mołdawskiej miejscowości Ștefan Vodă dostarczono sprzęt pożarniczy – łódź aluminiową płaskodenną z silnikiem zaburtowym 60KM firmy „Honda” z wyposażeniem ratunkowym na przyczepie. Sprzęt odebrała przewodnicząca rejonu Ștefan Vodă Olga Luchian na placu apelowym w obecności komendanta Olega Topora oraz funkcjonariuszy straży pożarnej. Po podpisaniu protokołu odbioru darowizny została dokonana prezentacja sprzętu na rzece Dniestr.

Jest to już druga łódź przekazana za pośrednictwem wieloletniego przyjaciela Mołdawii Stanisława Iwaniuka (poprzednia została przekazana dla straży pożarnej w mieście Glodeni). (ws)

Stowarzyszenie „Polonia” w Rybnicy

Biblioteka im. A. Mickiewicza w Kiszyniowie

NARODOWE CZYTANIE

Dom Polski w Bielicach

LO im. Nicolae Sulac w Kiszyniowie

NARODOWE CZYTANIE to coroczna akcja wspólnego czytania, do której przyłączyć się mogą wszystkie chętne osoby, placówki edukacyjne i kulturalne oraz instytucje publiczne i społeczne w Polsce i za granicą.

Podczas tegorocznej odsłony akcji odbyło się wspólne czytanie „Kordiana” Juliusza Słowackiego. Twórczość Jana Kochanowskiego będzie lekturą Narodowego Czytania 2025.

ZACZYTANA POLONIA

Biblioteka im. Adama Mickiewicza w Kiszyniowie wzorem lat ubiegłych uczestniczyła w corocznej ogólnopolskiej akcji Narodowego Czytania, promującej czytelnictwo i dorobek polskiej literatury. W tegorocznym Narodowym Czytaniu w Kiszyniowie wzięli udział czytelnicy biblioteki oraz uczniowie okolicznych szkół ponadgimnazjalnych. Wśród honorowych gości wydarzenia znaleźli się nauczyciele języka polskiego skierowani przez ORPEG do Kiszyniowa – Mirosław Szcześniak (Liceum im. Mikołaja Gogola) i Urszula Brożek (Przedszkole nr 89 „Jaskółka”).

Czytaniu „Kordiana” w Rybnicy towarzyszyły elementy inscenizacji. Uroczystość została przygotowana przez Stowarzyszenie „Polonia” pod okiem Moniki Lotosz, nauczycielki skierowanej przez ORPEG do pracy dydaktycznej w Naddniestrzu.

Fragmenty „Kordiana” czytano również w Domu Polskim w Bielicach. W akcji wzięli udział uczniowie Hanny Gałęckiej – nauczycielki języka polskiego skierowanej przez ORPEG do Bielic.

Kordian, de Juliusz Słowacki – lecturi publice la Chişinău

În cadrul celei de-a XIII-a ediții a Campaniei „Lectura Națională”, care se desfășoară sub patronajul onorific al Cuplului Prezidențial din Polonia, în data de 5 și 6 septembrie 2024, în incinta Bibliotecii „Adam Mickiewicz” din Chişinău, a avut loc lectura publică a dramei *Kordian*, de Juliusz Słowacki.

Pentru al treilea an consecutiv, Biblioteca de cultură și literatură poloneză a organizat această acțiune de promovare a lecturii și a scriitorilor polonezi, care se desfășoară de 13 ani în Polonia, propunându-și ca și în anii următori să continue această tradiție.

În fiecare an, Cuplul Prezidențial din Polonia propune o operă literară pentru Campania „Lectura Națională”, legând selecția lucrării de o aniversare. Drama *Kordian*, care este considerată una dintre cele mai relevante scrieri ale romantismului polonez, a fost selectată pentru lectura din acest an cu prilejul împlinirii a 190 de ani de la publicare.

Juliusz Słowacki a început să lucreze la *Kordian* în primele luni ale anului 1833, terminând-o la sfârșitul lui noiembrie al aceluiași an, în timp ce se afla în Elveția. Drama fost publicată în 1834 la Paris, anonim, provocând discuții privitor la paternitatea lucrării. Cu toate că unii considerau că ar fi scrisă de cel mai important poet polonez, Adam Mickiewicz, în primii ani de la publicare drama lui Słowacki a avut puține recenzii pozitive. Premiera spectacolului după *Kordian* a avut loc în 1889 în Cracovia, iar pentru prima reprezentare în Varșovia a trebuit să aștepte până în 1916.

Un alt spectacol remarcabil după piesa lui Słowacki a fost regizat de Erwin Axer în 1956. Alți regizori de seamă care au pus în scenă *Kordian* sunt Leon Schiller (în anii 1930) și Jerzy Grotowski (1962). Piesa a devenit o lucrare clasică în repertoriului teatrului polonez.

Deși în unele scrisori Słowacki amintește că ar fi intenționat să scrie și că chiar ar fi scris schițe ale părților a doua și a treia, acestea nu au fost niciodată publicate, fie că au fost distruse, fie că s-au pierdut.

Kordian este o operă dramatică inclusă în programele școlare din Polonia.

La Campania „Lectura Națională” din acest an, au participat 78 de cititori ai Bibliotecii „Adam Mickiewicz”, elevi din liceele din vecinătate și utilizatorii ai instituției noastre. Printre oaspeții de onoare ai evenimentului „Lectura Națională – 2024”, s-au aflat și domnul Mirosław Szcześniak, profesor de limba polonă la Liceul Teoretic „N. Gogol”, și doamna Ursula Brozek, profesoară de limba polonă la Grădinița nr. 89 din Chişinău.

Toți participanții la eveniment au citit fragmente din lucrarea marelui scriitor polonez, atât în original, cât și în traducere română sau rusă, și au primit diplome din partea Cuplului Prezidențial din Polonia.

Aducem sincere mulțumiri tuturor celor care au fost prezenți la eveniment și vă invităm la edițiile viitoare ale Campaniei „Lectura Națională”.

Svetlana Gumeni,
Director la Biblioteca „Adam Mickiewicz”

Jubileusz 20-lecia naddniestrzańskiego Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra”

Naddniestrze (oficjalnie Naddniestrzańska Republika Mołdawska) – *de iure* region autonomiczny we wschodniej Mołdawii, *de facto* państwo nieuznawane ze stolicą w Tyraspolu, obejmujące tereny położone na lewym brzegu Dniestru oraz prawobrzeżne miasto Bendery. Jest to pas ziemi o długości około 200 km i średniej szerokości około 12–15 km. Zamieszkuje ją niecałe 600 tysięcy mieszkańców, z których 32% stanowią Mołdawianie, 30% Rosjanie, 29% Ukraińcy oraz 9% inni – w tym kilka tysięcy Polaków.

W stolicy Naddniestrza – Tyraspolu działa od 20 lat Towarzystwo Polskiej Kultury „Jasna Góra”. Zostało ono oficjalnie zarejestrowane 17 sierpnia 2004 roku jako organizacja pozarządowa. Towarzystwo gromadzi ludzi polskiego pochodzenia i osoby z różnych miejscowości Naddniestrza, zainteresowane tradycją i kulturą Polski.

W Centrum Kultury Polskiej „Jasna Góra” w Tyraspolu prowadzone są różne formy edukacji. Jest tam nauczany język polski i poruszane są tematy związane z polską historią i geografiją.

Wrześniowe obchody jubileuszowe naddniestrzańskiego Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra” w Tyraspolu odbyły się w miejscowości Warnica [Varnița – rum.], na terytorium Mołdawii położonej przy granicy z Naddniestrzem.

W piątek 13 września 2024 r. w Warnicy odbyły się oficjalne uroczystości z okazji 20-lecia Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra” w Tyraspolu.

Podczas uroczystości Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Mołdawii Magda Arsenicz przekazała na ręce Prezes Natalii Siniawskiej medal „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” przyznany przez Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP Hannę Kamilę Wróblewską Towarzystwu Kultury Polskiej „Jasna Góra” za szczególną troskę i pieczę w upamiętnianiu miejsc pamięci narodowej w Naddniestrzu.

W oficjalnej części TKP „Jasna Góra” za szczególne zasługi dla organizacji nadało tytuł Honorowego Członka sześciu osobom. Są to

- dr Joanna Pawlik, lekarz rodzinny i chorób wewnętrznych;
- Jerzy Jankowski, pedagog, artysta rzeźbiarz;
- Andrzej Osiniak, dyrektor Ośrodka Zdrowia w Krakowie;
- prof. Janusz Smaza, konserwator dzieł sztuki, ASP w Warszawie;
- prof. Helena Krasowska (IS PAN);
- Ireneusz Derek, dyrektor Firmy Plastics Moldova.

W programie artystycznym, towarzyszącym obchodom, znalazły się m.in.: scenki teatralne z trylogii Henryka Sienkiewicza, piosenka „Mury” Jacka Kaczmarskiego w wykonaniu Igora Gałatonowa z Tyraspolu, piosenka „Niepodległa, Niepokorna” w wykonaniu młodzieży ze stowarzyszenia, poezja śpiewana Marcepana Dzierzgowskiego z Polany w Bieszczadach.

W drugim dniu obchodów jubileuszowych odbył się Street Art pt. „Ocalić od zapomnienia” przy Tablicy Pamiątkowej granicy Rzeczypospolitej Obojga Narodów z Turcją w Jahorłyku – wystawę linorytu przedstawił artysta Jerzy Jankowski. A w raskowskim Domu Polskim „Wołodjowski” uroczystie odsłonięto Tablicę Pamiątkową Henryka Sienkiewicza wykonaną przez Jerzego Jankowskiego.

Wśród licznych gości, uczestniczących w spotkaniu jubileuszowym, znaleźli się m.in.: ks. Leszek Kryża SChr, dyrektor Biura Zespołu „Pomocy Kościołowi na Wschodzie”; księża sercanie z Tyraspolu, Bender, Słobody-Raszków i Raszkowa; Piotr Marciniak, przedstawiciel UW, były Ambasador RP w Mołdawii (2000-2005); Robert Szota, urzędnik państwowy Miasta Kraków; liczna grupa przyjaciół TKP „Jasna Góra” z Polski; Oksana Bondarczuk, prezes Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii” wraz z członkami organizacji; Oksana Satirovici, prezes Centrum Rozwoju i Przedsiębiorczości Polska-Mołdawia; dzieci, młodzież i dorośli Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra” z Tyraspolu, Bender, Rybnicy, Dubosar i Raszkowa.

Natalia Siniawska

fol. Kirill Kiril

fol. Kirill Kiril

fol. Leszek Wątróbski

fol. Kirill Kiril

fol. Kirill Kiril

fol. Leszek Wątróbski

MAREK PANTUŁA, prezes Fundacji Humana Mundi, honorowy członek TKP „Jasna Góra”, twórca i koordynator licznych programów:

– Pierwszym krokiem w tworzeniu „Jasnej Góry” było spotkanie mieszkańców Naddniestrza pochodzenia polskiego z konsulem RP w Mołdawii, Wojciechem Bilińskim. W tym czasie zrodziła się chęć wzmocnienia ducha narodowego, poznania kultury i nauki języka polskiego. Obecni na spotkaniu wpadli na pomysł stworzenia organizacji, która pomagałaby zrealizować postawione sobie zadania. Powodem do radości był również fakt, iż młodsze pokolenie aktywnie angażowało się w tę działalność. Jednocześnie też zdecydowano, że organizacja otrzyma nazwę „Jasna Góra”. W roku 2007 przewodniczącą wybrana została Natalia Siniawska z domu Krzyżanowska.

W roku 2010/2011 napisałem pierwszy projekt skierowany do przemyskiego Urzędu Marszałkowskiego. Otrzymałaliśmy dofinansowanie na transport, noclegi i wyżywienie. I z polskimi artystami zrobiliśmy prawdopodobnie pierwszy po wojnie domowej (1992) przekaz kultury w języku polskim w Raszkowie i Tyraspolu. To było niewątpliwie wydarzenie historyczne. Miałem wtedy 31 lat...

Tegoroczne obchody jubileuszowe uważam za najpiękniejsze, bo posiadały nowe jakości. A były nimi, po pierwsze – ludzie, którzy specjalnie na nie przyjechali z Polski. To był naprawdę duży kapitał intelektualny. Mam tu na myśli profesorów i akademików, byłego ambasadora RP w Mołdawii, różnych specjalistów czy artystów. Osoby te stanowią wielki kapitał dla

■ Dyplom uznania dla Marka Pantuły, honorowego członka TKP „Jasna Góra” (fot. Kirill Kiril)

Towarzystwa i zdecydowanie podnoszą jego prestiż. Edukacja jest przecież najważniejszym celem działalności Towarzystwa. Edukacja, czyli wychowanie młodego pokolenia, to przecież proces oddziaływania, którego celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży. Jest to proces, dzięki któremu nawyki, zwyczaje i wartości społeczeństwa są przekazywane następnemu pokoleniu. A nasi goście, nawet poprzez konwersację języka polskiego, przyczyniają się do pogłębienia polskości i tradycji narodowej członków Towarzystwa.

Drugą nową jakością, którą tu wprowadziliśmy, była piosenka Jacka Kaczmarskiego „Mury”. Napisa-

■ Wzruszające spotkanie z byłym ambasadorem RP w Mołdawii Piotrem Marciniakiem (fot. Kirill Kiril)

na w roku 1978 do melodii piosenki „L'estaca”, skomponowanej wcześniej przez katalońskiego pieśniarza Lluisa Llach, inspirowana tekstem i osobą jej autora. Wykonywana była pierwotnie przez Kaczmarskiego, Przemysława Gintrowskiego i Zbigniewa Łapińskiego jako finał programu „Mury”. W latach 80. XX wieku zdobyła wielką popularność w polskim podziemiu antykomunistycznym. Wydaje mi się, że żadne Towarzystwo w Mołdawii nie sięgnęło do takiej poezji, takiej twórczości i do takiej idei.

Do najważniejszych osiągnięć TKP „Jasna Góra” zaliczyłbym przekaz kultury w języku polskim z udziałem także osób niepełnosprawnych.

Kolejny sukces Towarzystwa to przeprowadzenie trzech akcji medycznych z polskimi lekarzami – m.in. dr Joanną Pawlik czy Andrzejem Osiniakiem. Ich efektem była np. bezpłatna operacja czteroletniego dziecka z polskiej rodziny w Naddniestrzu w wojewódzkim szpitalu Ojca Pio w Przemyślu. Były też w Przemyślu operacje kardiologiczne oraz kurs pierwszej pomocy medycznej specjalistycznej dla dzieci i młodzieży, który cieszył się dużym powodzeniem w Raszkowie.

Sukcesem są liczne spotkania autorskie i edukacyjne z polskimi ludźmi kultury, nauki i sztuki. Byli tu literaci, poeci, artyści, muzycy, malarze i rzeźbiarze. Spotkania te dają mieszkańcom Naddniestrza żywy kontakt z polskim językiem, kulturą i historią, czyli edukacja na miejscu.

Są też wyjazdy do Polski i zwiedzanie starej ojczyzny. I wreszcie, wyprofilowane obozy edukacyjne. Pierwszy taki obóz odbył się w Przemyślu. Polskie dzieci z Naddniestrza spały u polskich rodzin. Ich celem była nauka języka polskiego, poznanie polskiej kultury i historii, z myślą o zarażeniu miłością do

■ Życzenia w imieniu kiszyniowskiego Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii” składa Oksana Bondarczuk (fot. Kirill Kiril)

Polski innych swoich rówieśników. Jednym z efektów tych obozów edukacyjnych są absolwenci wyższych uczelni w Polsce. A najistotniejsze jest to, że edukacja potrafi zmienić całe życie człowieka, ale też zainspirować najmłodszych do powrotu do korzeni.

Są wreszcie obozy profilowane, np. w Krakowie, gdzie ich koordynatorem był Andrzej Osiniak, czy u Jurka Jankowskiego w szkole w Dopkowicach, gdzie przez lata był jej dyrektorem.

Kolejna rzecz, którą wprowadziliśmy z biegiem czasu, to nauka języka polskiego w nowych formach. Są to m.in. formy street art powstające na ulicy. Najprostszym tego przykładem jest graffiti. Są to performansy z polskimi artystami, czyli sytuacje artystyczne, których przedmiotem i podmiotem jest obecność artysty w określonym kontekście czasu, przestrzeni i własnych ograniczeń. W Polsce, w ubiegłym roku, mieliśmy takie wydarzenia w Przemyślu, Bieszczadach, Rzeszowie, Lublinie, Gdańsku i nad morzem, gdzie Jurek Jankowski rzeźbił z młodzieżą popiersie Paderewskiego. Poprzez te artystyczne warsztaty malarstwa, rysunku czy rzeźby – czyli interesujące formy dla dzieci – chcemy je wciągnąć w naukę języka polskiego. Zwykłe lekcje do nich tak nie docierają i nie powodują dużego zainteresowania, a ich koncentracja jest zdecydowanie krótsza.

Przyszłość Towarzystwa widzimy z Natalią pozytywnie i rozwojowo. Chcemy m.in. nawiązać współpracę z innymi podmiotami polonijnymi i stowarzyszeniami z Europy Zachodniej. Myślimy tu szczególnie o współpracy z bardzo prężnym Związkiem Polaków w Rumunii. Chcemy też sięgnąć do Włoch, Francji czy Niemiec. Myślimy o spotkaniu roboczym w Naddniestrzu w celu nawiązania tej współpracy. ■ ▷

■ Życzenia z okazji jubileuszu składa dr Joanna Pawlik, stała uczestniczka akcji medycznych w Mołdawii (fot. Kirill Kiril)

■ Dyplom uznania dla Andrzeja Osiniaka, dyrektora Ośrodka Zdrowia w Krakowie (fot. Kirill Kiril)

MAGDA ARSENICZ, Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Mołdawii:

– Szanowni Członkowie Towarzystwa Kultury Polskiej „Jasna Góra”. Drodzy i Szanowni Goście z Polski. Przede wszystkim bardzo dziękuję za zaproszenie na tę niezwykłą uroczystość. Jest mi niezmiernie miło, że po raz kolejny możemy się razem spotkać.

Na wstępie chciałabym przekazać serdeczne pozdrowienia i gratulacje z okazji tej rocznicy od Pana Ambadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego RP w Republice Mołdawii Tomasza Kobzdeja, który, niestety, z powodu innych obowiązków jest obecnie w Polsce, ale jest dziś tutaj z nami sercem.

Ja ze swojej strony chciałabym powiedzieć, że od półtora roku mojej służby konsularnej w Mołdawii mam niezwykłą przyjemność i zaszczyt współpracować z Towarzystwem Kultury Polskiej „Jasna Góra”. I jak Państwo wiedzą, cenie tę współpracę. Jest wiele aspektów Waszej pracy, którą niezwykle szanuję, za którą jestem wdzięczna. Wspomnę teraz o kilku najważniejszych.

Przede wszystkim bardzo cenię i bardzo dziękuję Państwu za wkład w nauczanie języka polskiego na terenie Naddniestrza i projekty edukacyjne. Gdyby nie Wasza praca, nie byłoby tego przekazywania języka polskiego i uczenia młodego pokolenia.

Drugim aspektem, który wszyscy niezwykle cenimy i lubimy i który, nie ukrywam, jest charakterystycznym Waszym punktem, to Wasza działalność kulturalna, a szczególnie wszystkie spektakle teatralne i scenki, które przygotowujecie, nawiązując do historii. Bardzo dobrze, że promujecie historię, promujecie kulturę, i za ten Wasz wkład i starania bardzo dziękuję.

Trzecim najważniejszym aspektem, który charakteryzuje Waszą działalność, za który dziękuję, jest Wasz wkład w opiekę nad miejscami pamięci narodo-

■ Konsul RP Magda Arsenicz (od prawej) wręcza Medal „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” na ręce Prezes TKP „Jasna Góra” Natalii Siniawskiej (fot. Leszek Wątróbski)

wej. Muszę powiedzieć, że od samego początku jestem osobiście niezwykle wzruszona. Miałam bowiem okazję widzieć cmentarz w Raszkowie. Byliśmy też w Jahorłyku. Wiem również od moich poprzedników i od wielu osób w Polsce oraz środowiska naukowego, urzędników i konserwatorów, że gdyby nie Państwa praca, zaangażowanie i pomoc, nie byłoby tego, co jest teraz. Mamy pięknie zadbane cmentarz polski w Raszkowie. Wszyscy, którzy na nim pracowali, zawsze mówią: gdyby nie Państwa zaangażowanie i pomoc, nie byłyby możliwe te prace, które cały czas się toczą. Jest wiele innych miejsc, pomników i tablic, które dzięki Waszemu zaangażowaniu świadczą o historii i o Polakach, którzy na tym terenie mieszkali, tam żyli, czasem ginęli, którzy są elementem historii tego regionu. I za ten Wasz wkład w pamięć historyczną i promowanie tego również wśród młodego pokolenia chciałabym osobiście i z całego serca Państwu podziękować.

Wyrazem uznania i wdzięczności za Państwa działalność w zakresie opieki nad miejscami pamięci narodowej jest medal przyznany decyzją pani minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP Hanny Kamili Wróblewskiej z 20 sierpnia 2024 roku. Towarzystwo Kultury Polskiej „Jasna Góra” otrzymało medal „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej”, który właśnie mam zaszczyt przekazać na ręce Pani Prezes. Serdecznie dziękuję i życzę wszystkim Członkom Towarzystwa, Pani Prezes oraz wszystkim sympatykom dużo optymizmu, sił, zdrowia i radości z Waszej działalności i abyście dalej mogli się rozwijać z takim samym entuzjazmem i w dobrych warunkach. Serdecznie dziękuję. ■

■ Cmentarz polski w Raszkowie (fot. Kirill Kiril)

Ks. LESZEK KRYŻA SChr, dyrektor biura Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie przy Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski:

– Pomoc Kościoła katolickiego z Polski, świadczona Kościołowi katolickiemu na Wschodzie, posiada przede wszystkim charakter personalny – poprzez wysyłanie duszpasterzy, zarówno z poszczególnych diecezji, ze zgrupowań zakonnych męskich i żeńskich, a także świeckich katechetów. Aktualnie pomocą Kościołowi na Wschodzie służy 168 kapłanów diecezjalnych, 364 kapłanów zakonnych, prawie 213 siostr zakonnych oraz 37 braci zakonnych z Polski oraz wolontariusze świeccy. W odpowiedzi na ogrom potrzeb odradzającego się Kościoła za wschodnią granicą, w 1989 roku Prymas Polski kard. Józef Glemp powołał Zespół Pomocy Kościelnej dla katolików w ZSRR. Zespół służy pomocą katolikom we wszystkich diecezjach w krajach byłego ZSRR, czyli: Białorusi, Litwie, Łotwie, Estonii, Ukrainie, Rosji, Mołdawii, Kazachstanie, Tadżykistanie, Kirgistanie, Uzbekistanie, Gruzji, Armenii i oczywiście Naddniestrzu.

Przypomnę, że Naddniestrze – to terytorium o długości ponad 200 km i szerokości od 6 do 38 km, które obejmuje tereny położone na lewym brzegu Dniestru ze stolicą w Tyraspolu. Wśród wielu narodowości żyją tam również Polacy, których korzenie sięgają I Rzeczypospolitej i Wołodyjowskiego! Najwięcej Polaków, około 1800 osób, mieszka w Słobodzie-Raszków i Raszkowie.

Nasz Zespół został powołany do wspierania Kościoła, który powstał i ciągle się rozwija na terenach byłego Związku Sowieckiego – czyli obecnie 15 państw. Wśród nich jest Mołdawia i skoro ona, to także i Naddniestrze, na którego terenie istnieje 5 parafii rzymskokatolickich, gdzie duszpasterzują Księża Sercanie. I my jako Zespół staramy się tamtą działalność wspierać.

Osobiście, jako szef biura, miałem okazję trzykrotnie odwiedzić te parafie w Naddniestrzu i rozmawiać z tamtejszymi ludźmi, być z ich duszpasterzami i siostrami tam pracującymi. Jestem pod ogromnym wrażeniem zaangażowania tych parafii w ich działalność charytatywną, która jest tam bardzo potrzebna. Rzeczywiście wielu ludzi żyje tam bardzo skromnie i ubogo. I często jest tak, gdyby nie ta pomoc Kościoła, to pewnie zostali by w tym wszystkim sami, szczególnie ci, którzy mieszkają daleko na wioskach. To jest moje pierwsze spostrzeżenie i wrażenie. I to co np. widziałem w Tyraspolu, gdzie przy parafii jest teraz otwierany ośrodek terapii dla dzieci niepełnosprawnych, który wkrótce będzie już działał. Po drugie, te parafie są bardzo mocno związane z historią Polski. Zrobiły na mnie wrażenie, bo duch polski jest tam ciągle żywy.

■ Słup graniczny w Jahorłyku (fot. Kirill Kiril)

Wioski, w których Polska tak naprawdę była ponad 300 lat temu, a ludzie nadal rozmawiają po polsku, żyją nią, po polsku śpiewają i modlą się także po polsku. I to wszystko przekazywane jest z pokolenia na pokolenie. Myślę, że jest to kawał historii i Kościoła, i Polski, o której nie możemy zapomnieć. Bo jest to także kawałek naszego życia, naszej ojczyzny.

Był taki moment, kiedy stanęliśmy na granicy I Rzeczypospolitej. To było dla mnie niesamowite przeżycie. Ten symboliczny słup graniczny z 1703 roku w miejscowości Jahorłyk, do którego sięgała I Rzeczypospolita, z napisem po polsku, mołdawsku i angielsku, z informacją o miejscu i przyczynie jego wzniesienia tam. Tu nie chodzi o żaden rewizjonizm, ale o zachowanie pamięci historycznej i o ludzi, których korzenie sięgają tamtych czasów. Kiedy rozmawiałem w Raszkowie czy Słobodzie-Raszków z mieszkańcami, to zapytałem ich: skąd się tu wzięli? To zawsze z dumą odpowiadali: *a my od Wołodyjowskiego jeszcze jesteśmy właśnie!*

I to jest także kawałek naszej ojczyzny, i dlatego cieszę się, że mogłem tam być, że możemy tam docierać i że możemy pomagać tamtejszemu Kościołowi w funkcjonowaniu na różnych poziomach, a szczególnie w pracy charytatywnej czy służbie liturgicznej. Tam trzeba przecież wyposażyć naddniestrzańskie kościoły. I w tym wszystkim staramy się uczestniczyć. To dla nas wielka radość i satysfakcja. Pomoc Kościołowi, czyli i duszpasterzom, i wiernym, którzy ten Kościół tworzą. Pracujemy teraz nad nowymi projektami. Już bowiem niedługo będzie poświęcenie nowego kościoła w Benderach i w wyposażeniu tej świątyni nasz Zespół będzie uczestniczył. ■

Materiał opracował Leszek Wątróbski

POMOC DLA POWODZIAN W POLSCE

Na południu i zachodzie Polski trwa powódź. Najbardziej dramatyczna sytuacja jest na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie. Tysiące osób zostało ewakuowanych, a wiele straciło dobytek całego życia w ciągu kilku godzin. Powódź wyrządziła ogromne straty, wobec czego lokalne społeczności potrzebują wsparcia. Fala kulminacyjna przemieszcza się ku północy kraju, więc najprawdopodobniej to nie koniec zniszczeń i ludzkich dramatów.

Wskazujemy poniżej sprawdzone pod względem sprawności działania i rzetelności zbiórki pieniędzy i darów rzeczowych:

<p>POLSKI CZERWONY KRZYŻ https://www.every.org/polish-red-cross-pl</p>	<p>– prowadzi zbiórkę, aby dostarczyć żywność, wodę pitną, środki higieniczne oraz osuszacze do budynków.</p>
<p>CARITAS POLSKA https://caritas.pl/blog/2024/09/15/pilne-powodz-w-polsce-caritas-polska-uruchamia-ogolnopolska-zbiorke/</p>	<p>– przekazuje powodzianom 400 tys. zł. Ruszył także ze zbiórką pieniędzy. Firmy mogą udzielić także pomocy materialnej w ilościach hurtowych.</p>
<p>FUNDACJA WIELKA ORKIESTRA ŚWIĄTECZNEJ POMOCY https://pomagam.pl/sospowodz</p>	<p>– przekazała 40 mln zł z własnych środków. Prowadzona jest też zbiórka m.in. na zakup sprzętu medycznego do szpitali, które zniszczyła wielka woda.</p>
<p>ZWIĄZEK HARCERSTWA RZECZYPOSPOLITEJ https://zrzutka.pl/ecph6u</p>	<p>– organizuje zbiórkę na zakup niezbędnych artykułów dla powodzian oraz na pomoc przy pracach związanych z usuwaniem skutków żywiołu.</p>
<p>RATUJEMY ZWIERZAKI https://www.ratujemyzwierzaki.pl/powodz-zwierzeta</p>	<p>– Fundacja Ratujemy.pl prowadzi zbiórkę dla zwierząt dotkniętych powodzią.</p>
<p>POLSKA WALCZY Z POWODZIAMI https://www.siepomaga.pl/powodzie?utm_campaign=cb#wplaty</p>	<p>– w ramach zbiórki prowadzonej przez Fundację Siepomaga zebrano ponad 4 mln zł. 100% zebranych środków zostanie przekazanych powodzianom.</p>
<p>SOS POWÓDŹ https://pomagam.pl/sospowodz</p>	<p>– środki będą przekazane organizacjom pozarządowym, zajmującym się pomocą na miejscu powodzi.</p>
<p>TRATWA DLA POWODZIAN https://tratwa.org/tratwa-dla-powodzian/</p>	<p>– Centrum ds. Katastrof i Klęsk Żywiolowych TRATWA organizuje zbiórkę na rzecz pomocy powodzianom.</p>
<p>GDAŃSK POMAGA POWODZIANOM https://zrzutka.pl/npr8dp</p>	<p>– Gdańsk na portalu zrzutka.pl uruchomił zbiórkę dla powodzian. Środki zostaną przekazane na zakup niezbędnego sprzętu do minimalizowania strat powodzi.</p>

KAŻDY Z NAS MOŻE POMÓC

W sierpniu 2024 roku w Polsce przebywała grupa młodzieży polonijnej z Naddniestrza. Projekt edukacyjny pt. „Śladami wielkich Polaków” został dofinansowany przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Od 15 sierpnia br. Towarzystwo Kultury Polskiej „Jasna Góra” w Tyraspolu zorganizowało dla dzieci i młodzieży wyjazd do Polski w ramach projektu „Śladami wielkich Polaków”.

Program wyjazdu edukacyjnego uwzględniał miejsca związane z wielkimi Polakami, jak Papież Jan Paweł II, Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko, Henryk Sienkiewicz, Jan III Sobieski, Ojciec Maksymilian Kolbe.

Młodzież podczas pobytu w Polsce – ojczyźnie swoich przodków – poznawała polską historię i kulturę, by zachować ją w pamięci i sercu, doskonaliła język polski, by w przyszłości móc podjąć edukację w Polsce, a w wolnych chwilach spędzała czas na rekreacji w Warszawie, Częstochowie, Krakowie, Wadowicach, Oświęcimiu, Przemyślu.

Piękna pogoda i ciekawy plan sprawiły, że Polonusi na pewno będą mieli wspaniałe wspomnienia z wakacji w Polsce!

Bardzo dziękujemy Instytutowi Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego oraz Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego!

Natalia Siniawska,
prezes TKP „Jasna Góra”

Jak dobrze znasz legendę o Smoku Wawelskim?

Siedem osób spróbowało sił w quizie o Smoku Wawelskim. Na najlepszego uczestnika quizu, który poprawnie odpowiedział na wszystkie pytania, czekała książka Wandy Chotomskiej „Legendy polskie”. Gratulujemy zwycięzcy – jest to 11-letnia **Maria Gawrilaszczenko** z Kiszyniowa!

Maria uczęszcza na zajęcia języka polskiego w LO im. M. Gogola i aktywnie uczestniczy we wszystkich przedsięwzięciach kiszyniowskiej Polonii. – Latem byłam w Krakowie na Wawelu, stąd dobrze znam legendę o Smoku – powiedziała nam Maria. – Quiz nie sprawił mi żadnych trudności! – dodała.

Książka została ufundowana przez Bibliotekę Narodową w Warszawie.

Odpowiedzi do quizu z nr. 5/2024: **1B. 2A. 3C. 4B. 5C. 6B.**

SMACZNEGO!

POLSKIE REGIONALNE CIASTA, które warto spróbować

Czy zdajecie sobie sprawę, jak bogata w desery jest polska kuchnia? Może podczas wizyty w Trójmieście warto zastanowić się nad zamówieniem tortu gdańskiego? Oczywiście, nic nie stoi na przeszkodzie, aby zrobić to ciasto w domu.

Naszą kulinarną wycieczkę rozpoczynamy od przygotowania mocno migdałowego tortu gdańskiego.

CIASTO

- 100 g mąki ziemniaczanej
- 100 g mąki pszennej ● 200 g cukru
- 4 jajka ● 40 ml soku z cytryny
- 4 łyżki wody
- 12 g proszku do pieczenia
- otarta skórka z cytryny

NADZIENIE

- 150 g masła ● 60 g cukru
- 100 g gorzkiej czekolady
- 2 jajka (żółtka)
- 500 g mielonych migdałów
- 1 paczka cukru waniliowego

Utrzeć na puszystą masę żółtka i cukier, dodać wodę, otartą skórkę cytrynową i sok z cytryny. Stopniowo dodawać przesianą razem z proszkiem mąkę. Wymieszać wszystko na gładką masę i dodać ubitą na sztywno pianę z białek. Ciasto wyłożyć do tortownicy i piec około 30 minut w średnio gorącym piekarniku.

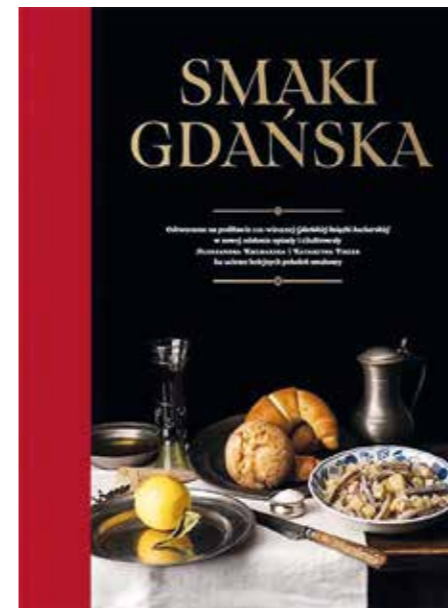
Utrzeć na pianę żółtka, cukier i cukier waniliowy, następnie dodawać łyżkami mielone migdały, a na końcu rozpuszczoną czekoladę z masłem. Wymieszać wszystko dokładnie.

Ostudzony spód biszkoptowy przekroić na trzy części, posmarować masą i złożyć. Wierzch tortu wykończyć polewą czekoladową i udekorować uprażonymi płatkami migdałowymi. Odstawić w chłodne miejsce.

„SMAKI GDAŃSKA” – książka z przepisami dostosowanymi do dzisiejszej kuchni

W 2007 roku ukazała się „Gdańska książka kucharska”, będąca tłumaczeniem dzieła **Marie Rosnack**, opublikowanym w roku 1858. Dziś nie da się jej kupić w księgarniach, jeżeli już to na aukcjach internetowych i w antykwariatach.

ze zwierzęcia praktycznie wszystko. Prysmakami były wszelkie podroby i szpik.

W 2020 roku po oryginalnym autorstwie Marie Rosnack sięgnęły dwie gdańszczanki, Aleksandra Kucharska i Katarzyna Fiszer. Wybrały około 100 przepisów. Na nowo je przetłumaczono, opracowano, przeliczono dawne miary na współczesne i sfotografowano dania tak, aby przypominały dawne obrazy.

Co najważniejsze, każda potrawa została ugotowana, często trzeba było ten proces powtarzać, dobierać składniki, temperaturę itp. Przygotowanie części dań okazało się niezwykle proste, innych – bardzo skomplikowane i pracochłonne.

Po dwóch latach prac ukazał się, nakładem wydawnictwa Bernardinum, album kulinarny „Smaki Gdańska”, okraszony iście barokowym podtytułem „Odtworzone na podstawie XIX-wiecznej Gdańskiej Książki Kucharskiej w nowej odsłonie opisały i zilustrowały Aleksandra Kucharska i Katarzyna Fiszer ku uciesze kolejnych pokoleń smakoszy”.

A oto przepis z książki „Smaki Gdańska”.

KOMPOT Z MELONA

SKŁADNIKI

- melon ● 250 g cukru ● laska cynamonu
- skórka i sok z cytryny
- 2 szklanki białego półslodkiego wina

Melona przecinamy na pół, wybieramy ze środka pestki i obieramy ze skórki. Następnie kroimy na kawałki mniej więcej tej samej wielkości (ok. 1,5 cm długości).

Przygotowujemy syrop: do garnka wlewamy wino oraz sok z cytryny, dodajemy cukier, skórkę z cytryny i cynamon, wszystko zagotowujemy i mieszamy, aż cukier się rozpuści. Gdy syrop się zagotuje, dodajemy do niego kawałki melona, zmniejszamy ogień i gotujemy, aż owoc zmięknie. Przekładamy delikatnie owoce do słoika i za-

lewamy wciąż gorącym syropem, tak by żaden owoc nie wystawał nad powierzchnię. Zakręcamy słoiki i stawiamy do góry dnem, by się dobrze zamknęły. Słoiki można też pasteryzować, dzięki temu kompot przecho-

wamy długie miesiące, bez obawy, że się zepsuje.

Ta pozycja otworzyła na nowo zapomniany świat kulinarnej codzienności Gdańska epoki nowożytnej. Wiele osób próbowało odtwarzać zawarte w niej przepisy. Nie było to łatwe, i to z kilku powodów. Ówczesne miary wag czy pojemności trudno przełożyć na używane dziś. Jak rozszyfrować takie zagadki, jak czas przygotowania, ilości przypraw i rodzaje składników?

XIX-wieczna autorka zakładała, że każda gospodyni wie, ile czasu należy piec poszczególne rodzaje mięs, ryb, ciast, więc nie podawała tych informacji. Autorki starały się to odtwarzać metodą prób i błędów, dostosowując sposób przygotowania do współczesnych kucharek i piekarników.

Kolejne wyzwanie? Zdobyć takie składniki, jak łój wołowy, ozór czy cynaderki cielęce. Pamiętajmy bowiem, że dawniej wykorzystywano

ZARAMIĘTAJ, NIE ZAPOMNIJ / ЗАПОМНИ, НЕ ЗАБУДЬ

Местоимение **ona** (так же как **pani**) имеет только две формы: **jej** и **ją**. В именительном и творительном падежах **ją**, а в остальных – **jej**.

Kogo widzę? Widzę **ją**.
Z kim pojedę? **Z nią**.

Так же как в русском языке, после предлогов появляется **-n**, например,
с ней ➡ **z nią**
о ней ➡ **o niej**

Kogo nie ma? ➡ **Jej** (pani)
Komu mam to przekazać? ➡ **Jej** (pani)
Kogo pan widział? ➡ **Ją** (panią)
Z kim pan chce rozmawiać? ➡ **Z nią** (z panią)
O kim państwo rozmawiają? ➡ **O niej** (o pani)

Czemuż ją kocham?
 Od tylu lat,
 odkąd mój spokój
 oddałem jej –
 ni jedno słówko,
 ni jeden kwiat
 nie uwieńczyły
 miłości mej.
 Nie odplaciła się,
 choćby łzą –
 i czemuż jeszcze
 kocham ją?
 Michał Bałucki
 „Czemuż ją kocham?”
 fragment

- Lubię **panią** Annę Kowalską.
Lubię **ją**.
- Nie ma **pani** Anny Kowalskiej.
Nie ma **jej**.
- Proszę powiedzieć **pani** Annie Kowalskiej, że spóźnię się.
Proszę powiedzieć **jej**, że spóźnię się.
- Czy mogę porozmawiać z **panią** Anną Kowalską?
Czy mogę porozmawiać z **nią**?

Jutrzenka 9/2024

Mołdawskie i rumuńskie książki trafiły na listę
Literackiej Nagrody Europy Środkowej ANGELUS 2024

Oleg Serebrian
 „Pod prąd”
 tłum. Radostawa Janowska-Lascar
 Wydawnictwo Amaltea
 (Mołdawia)

Cătălin Mihuleac
 „Złota dziewczynka z Jassów”
 tłum. Kazimierz Jurczak
 Oficyna Literacka Noir sur Blanc
 (Rumunia)

Tatiana Țibuleac
 „Szklany ogród”
 tłum. Kazimierz Jurczak
 Wydawnictwo Książkowe Klimaty
 (Mołdawia / Rumunia)

Fragmenty książek „Złota dziewczynka z Jassów” i „Szklany ogród” można przeczytać w naszym dodatku „Afisz polsko-mołdawski” (nr 2/2023 i nr 4/2023) na stronie Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii”: www.polskawiosna.md

Zagadki - Kolorowanki

1. Latem krążę, ile sił,
zbieram z kwiatów złoty pył.
[] [] [] [] [] [] [] []
2. Lata nad łąką piękny jak kwiat,
swoim kolorem zachwyca,
i zapomina w mig cały świat,
że wcześniej była to gąsienica.
[] [] [] [] [] [] [] []
3. W czerwonym płaszczyku,
w kropki czarne,
chętnie odwiedza
łąki barwne.
[] [] [] [] [] [] [] []

4. By zanurzyć się w wodzie
znajdzie wody kropelkę,
kiedy źdźbło trawy dźwiga
jakby niosła belkę.
[] [] [] [] [] [] [] []
5. Złośliwa panienka,
w pasie bardzo cienka.
Leci, brzęczy z daleka,
każdy od niej ucieka.
[] [] [] [] [] [] [] []
6. Nie zaprasza gości,
bo dom ma nieduży.
Lecz dla niego dobry,
nawet do podróży.
[] [] [] [] [] [] [] []
7. Mały samolocik
nad trzcinami lata.
Modrymi skrzydłami
fale rzek omiata.
[] [] [] [] [] [] [] []

Rubrykę opracował Aleksy Ladryk

Odpowiedzi na zagadki prosimy wysłać na adres pocztowy: redakcja.jutrzenka@gmail.com lub przekazać do redakcji przez nauczyciela języka polskiego. Prosimy też podać swoje imię, nazwisko i wiek. Spośród poprawnych odpowiedzi pod koniec roku redakcja wylosuje zwycięzcę, który otrzyma nagrodę Mądrej Sówki – książkę „Wielki skarbiec lamigłówek”.

Jutrzenka 9/2024

GDAŃSKA STARÓWKA najstarsza, zabytkowa część miasta

Gdańsk to niepowtarzalny skarb polskiego wybrzeża, prawdziwa perła Bałtyku, a zarazem jedno z najważniejszych i największych polskich miast. Co roku odwiedzany jest przez miliony turystów z całego świata. Spacerując po jego uliczkach i podziwiając piękno architektury, możemy poczuć atmosferę dawnych czasów.

Główne Miasto i Stare Miasto Gdańsk to dwie różne części miasta, które często są ze sobą mylone lub nazywane gdańską starówką. To Główne Miasto w Gdańsku stanowi reprezentacyjny obszar miasta i to tu znajduje się więcej znanych nam zabytków. Stare Miasto ma natomiast charakter usługowo-mieszkalny, jednak warto je odwiedzić, gdyż w tej części również odnajdziemy wiele ciekawych atrakcji.

Stare Miasto położone jest na północ od Głównego Miasta Gdańsk (w północnej części dzielnicy Śródmieście). Mimo iż jest rzadziej odwiedzane przez turystów, znajduje się tu wiele ciekawych zabytków architektonicznych.

Główne Miasto to Gdańska Starówka, słynie z charakterystycz-

nych kamienic i wąskich uliczek. W jego centrum znajduje się ul. Długa i Długi Targ, który jest sercem miasta i najbardziej reprezentacyjną jego częścią, stanowiącą oś Drogi Królewskiej.

Długi Targ stanowi centralny plac na Starówce. Kiedyś główne miejsce handlu i spotkań mieszkańców, dzisiaj przyciąga turystów z całego świata swoją unikalną architekturą i energią. Pełen jest pięknych kamienic, restauracji, kawiarni i sklepów. To serce Głównego Miasta, gdzie można podziwiać wiele zabytków, w tym bardzo znaną Fontannę Neptuna. Niezależnie od pory roku, Długi Targ jest zawsze pełen życia i kolorów.

Jednym z głównych zabytków Gdańska jest gotycko-renesansowy Ratusz Głównego Miasta,

usytuowany na styku ulicy Długiej i Długi Targ. Jego budowę rozpoczęto w 1346 roku. Obecnie mieści się tu główna siedziba Muzeum Historycznego Miasta Gdańsk.

Ważnym punktem, który należy odwiedzić podczas zwiedzania miasta, jest Bazylika Mariacka – największa ceglana świątynia na świecie i największy kościół w Gdańsku. Posiada surowe i skromne wnętrze, ale za to skrywa w środku wiele dzieł sztuki. Znajduje się tu między innymi zabytkowy zegar astronomiczny z XV wieku oraz ołtarz główny z początku XVI wieku. Bazylika Mariacka w Gdańsku stanowi imponujące dzieło gotyckiej architektury, a z jej wieży rozciąga się wspaniały widok na panoramę miasta (warto skorzystać z okazji i udać się na punkt widokowy).

Kolejnym ważnym zabytkiem Głównego Miasta Gdańska jest Fontanna Neptuna, która stoi tuż przed wejściem do Dworu Artusa. Jest to najstarsza działająca fontanna w Polsce, bardzo popularna wśród turystów. Warto zatrzymać się przy niej by zrobić sobie pamiątkowe zdjęcie.

Opracowała **Elena Dudari**

CIEKAWOSTKI

Gdańsk wśród 5-ciu najbardziej romantycznych miast w Polsce

Gdańsk znalazł się w rankingu 5-ciu najbardziej romantycznych miast w Polsce. Pozostałe miasta, które zajęły pierwsze miejsca w romantycznym rankingu FREE NOW (europejskiej platformy multimobilności miejskiej) to kolejno: Kraków, Wrocław, Warszawa i Sopot.

Stare Miasto w Gdańsku, Molo w Orłowie Gdyni i Molo w Sopocie... to najbardziej romantyczne miejsca w Trójmieście.

Ankieta internetowa przeprowadzona w lutym 2022 roku, wśród blisko 500 użytkowników i użytkowniczek platformy FREE NOW, pochodzących z 11 aglomeracji w Polsce.

Gdańsk

Odkryj historię i atrakcje miasta!

IV MIĘDZYNARODOWY KONKURS FOTOGRAFICZNY ŻYWA OKŁADKA

Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Piekielniku zaprasza dzieci i młodzież polonijną do udziału w konkursie fotograficznym.

Co trzeba zrobić? Waszym zadaniem jest wykonanie autorskiej fotografii inspirowanej okładką wybranej **książki Kornela Makuszyńskiego**. Musicie wiernie odtworzyć wybraną okładkę. Tytuł oraz autora książki umieszczacie na zdjęciu, wykorzystując dostępne programy do obróbki zdjęć. Nie należy kopiować elementów oryginalnej okładki celem zamieszczenia ich na pracy autorskiej. Do „żywej okładki” należy dołączyć zdjęcie oryginału okładki książki.

Prace powinny dotrzeć do organizatora **do 6 grudnia 2024 r.** (pod uwagę będzie brana data stempla pocztowego). Dzieci i młodzież polonijna przesyłają prace konkursowe na adres e-mail:

piekielnik.konkurs@gmail.com

Regulamin i niezbędne dokumenty znajdziecie na FB Szkoły Podstawowej im. K. Makuszyńskiego w Piekielniku i jej stronie:

<https://zspiekelnik.edupage.org/>

W III edycji konkursu „żywa okładka” uczestniczyli młodzi Polacy ze Stanów Zjednoczonych, Hiszpanii, Francji, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Litwy, Kazachstanu. Prezentujemy niektóre prace wyróżnione podczas poprzednich edycji konkursu i zachęcamy dzieci i młodzież z Mołdawii do udziału!

